

Keelefoorum 2013

Tallinn

Eesti keel on siirdunud täiesti uuenenud sotsiolingvistilisse keskkonda, mida iseloomustavad üleilmastumine, mitmekeelsus ühiskonnas, koolis, tööl ja perekonnas ning tehnoloogia areng. See, et meist igaühe elus on kõrvuti kaks, kolm või ka rohkem keelt, on olukord, millega tuleb kohaneda. See, et Eesti ühiskond on mitmekeelne, on olukord, millega Eesti riik peab igal juhul arvestama. Kümne aasta jooksul on Eesti elanike emakeelte arv kasvanud 100lt 157le. Ei usu, et siinviibijate seas oleks kedagi, kelle lähedaste ja tuttavate seas puuduksid mitmekeelsed perekonnad. Mitmekeelne eestlane on reegel ja mitte erand. Mitmekeelsus isiku ja riigi tasandil on suur rikkus ja seda rikkust on vaja hoida ja toetada. Kuidas aga sellises uuenenud olukorras tagada eesti keele kestmine ja areng?

Pärast Põhjasõda, ikaldusi, nälga ja katku oli 1712. aastaks Eestisse järele jäänud vaid 150 000–170 000 elanikku. Eestlased suutsid siiski rahvana ellu jääda, oma keele säilitada ja see keel oli paarsada aastat hiljem üle miljoni emakeelse kasutajaga kultuurkeel, arendatud ka kõrghariduse ja teaduse keeleks. „Tänapäeva maailmas ei saa aga ka 20 miljonit emakeelset kõnelejat olla oma keele tuleviku suhtes rahulikud, kui sellel keelel puudub väljund kõrgharidusse.“ (David Christal: *Language Death*, Cambridge University Press, 2000: 13).

Keele arengu strateegilisel planeerimisel tuleb tegelda kolme olulise aspektiga: **staatuse, korpuse ja haridusega.**

Riiklikud õiguslikud regulatsioonid ja teadlik mainekujundus aitavad tagada keelele vajaliku staatuse, keele kui korpuse teadlik ja teaduslik arendamine kindlustab võimaluse keelt kui paindlikku ja kaasaegset töövahendit kasutada kõigis vajalikes valdkondades, kindlustab kirjakeele ühtse normi ja keeletehnoloogilise toe elektroonilises keskkonnas. Väga oluline on ka hoolitseda keele kui ressursi eest, sest korrastatud kirjakeelel tuginevad halduskeel, õpetuskeel, teaduskeel, avaliku teabe keel jpm, mis on ühiskonna ja riigi toimimise vältimatud eeldused. Strateegilise planeerimise kolmas samm –haridus – tagab keele (ja just kirjakeele ehk siis ühtse ja normeeritud keelekuju) pärandamise põlvest põlve. Eesti keele staatus Euroopa Liidu ametliku

keelena seab eesti keele harimisele, arendamisele ja õppimisele senisest märksa suuremad nõuded.

Eesti riik on panustanud nüüd juba 15 aastat keelevaldkonna strateegilisse planeerimisse. 1998. aastal tegi Vabariigi Valitsus oma 21. aprilli protokollilise otsusega Haridusministeeriumile (praegune Haridus- ja Teadusministeerium) ülesandeks koostada eesti keele arendamise strateegia. 2000. aasta 6. aprillil asutati haridusministri käskkirjaga Euroopa keelteaasta korraldamise Eesti komitee (hilisem Eesti keelenõukogu), mille üheks ülesandeks sai kõnealuse strateegia koostamine. Esimene Eesti keele arengukava võeti vastu 2004.a ja järgmine, praegu kehtiv, 2011.a.

Eesti keelenõukogu praegune koosseis kinnitati valitsuses 2011. aastal ja sinna kuulub keeleteadlasi, ministeeriumide, ametite ja loomeliitude esindajaid, poliitikuid jt keelevaldkonna heast seisundist hoolivaid inimesi. Tegemist on seega laiapõhjalise koguga, kellele eesti keele hea seisund igati korda läheb ja kellest igaüks toob lisaks ekspertteadmistele (ja seda mitte ainult keeleteaduses) kaasa ka sotsiaalse tundlikkuse keeleküsimumustes.

EKNi liikmed on TTÜ küberneetika instituudi vanemteadur **Tanel Alumäe**, ajakirja Akadeemia peatoimetaja **Toomas Kiho**, TÜ professor **Birute Klaas-Lang**, Tallinna inglise kolledži direktor **Toomas Kruusimägi**, Emakeele Seltsi esimees TÜ professor **Helle Metslang**, välisministeeriumi poliitika planeerimise osakonna analüüsibüroo direktor **Merle Pajula**, TÜ professor **Karl Pajusalu**, EKI peakeelekorraldaja-vanemteadur **Peeter Päll**, riigikogu ja Eesti Kirjanike Liidu liige **Paul-Eerik Rummo**, Eesti Kirjanike Liidu liige **Jelena Skulskaja**, EKI direktor TÜ professor **Urmas Sutrop**, keeleinspeksiooni peadirektor **Ilmar Tomusk**, kultuuriministeeriumi kirjandusnõunik **Asta Trummel**, HTMi keeleosakonna nõunik **Jüri Valge**, TLÜ professor **Anna Verschik**, EKI vanemteadur TLÜ dotsent **Jüri Viikberg** ja Göttingeni ülikooli professor.

Koostöös HTMiga esitab keelenõukogu iga kahe aasta järel valitsusele ülevaate Eesti keeleolukorrast ning eesti keele arengukava ja teiste strateegiliste keelekavade täitmisest. Aastate 2011-2012 vahearuanne on teile kõigile laiali jaotatud ja internetis kättesaadav HTMi koduleheküljel. Vahearuanne on valminud EKNi ja HTMi koostöös ja

jälgib oma struktuurilt arengukava, käsitledes kõiki eesti keele peamisi valdkondi: eesti keelekorraldust, eesti keele uurimist ja keelekogusid, keeletehnoloogilist tuge, eestikeelset üldharidust, eesti keelt muukeelses üldhariduses, kutseharidusõpilaste eesti keele oskust, eesti keelt teaduses ja kõrghariduses, eesti keele piirkondlikke erikujusid, väliseestlaste keelt, keeleliste erivajadustega inimeste keelekasutust, eesti keelt teiste keelte kontekstis ja rahvusvahelist esindatust, keeleseaduse täitmise järelevalvet ja keeleteavitust.

Tänapäevastelt strateegilistelt dokumentidelt ja eelkõige nendest lähtuvatelt tegevuskavadelt eeldatakse suhteliselt lühikese aja jooksul mõõdetavate tulemuste saavutamist, mis peaksid valdkonna või organisatsiooni viima uuele tasemele. Keele arendamise strateegilisel planeerimisel on selliste mõõdikute (indikaatorite) välja toomine raske ja üleilmastumisprotsessis võib eesti keele alal edasiminekuks defineerida pigem seniste positsioonide säilitamist näiteks inglise keele pealetungi silmas pidades. Siiski on nii arengukavas kui ka vahearuanDES iga meede varustatud mõõdikuga, mis peaks siis näitama edusamme nimetatud valdkonnas. EKN palub siiski nendesse mõõdikutesse suhtuda kriitiliselt – kõik, mis on tähtis, pole alati mõõdetav. Ja teisalt – kõik, mis on mõõdetav, ei pruugi alati olla tähtis.

EKA on ühelt poolt Eesti riigile oluline dokument, käsitledes meie rahvusliku ja riikliku identiteedi aluse, eesti keele säilimist ja arengut soodustava keskkonna loomist. Teisalt on Eesti keelevaldkonna planeerimine pälvinud ka rahvusvahelist tähelepanu, millele on kaasa aidanud strateegiliste dokumentide tõlked inglise, vene, soome ja ungari keelde. Eesti keelevaldkonna arendamispehimoitteid ja tegevusi on tutvustatud paljudel rahvusvahelistel kokkusaamistel. On väga hea meel, et foorumil analüüsib Eesti keelepoliitikat Viini ülikooli professor Johanna Laakso.

Strateegilistes arengukavades ette nähtud ja kokku lepitud tegevuste elluviimiseks on loomulikult vaja vahendeid. Seetõttu on äärmiselt oluline, et arengukavad ja riigi eelarve kujundamine oleksid omavahel kooskõlas. Suurepärastest visioonidest, ambitsioonikatest eesmärkidest ja hoolikalt läbi mõeldud tegevuskavadest pole tegelikult suurt kasu midagi, kui riigil ei ole võimalik neid ellu viia. Side keelevaldkonna rahastamise ja arengukavade vahel on aga selgelt olemas: nii eelmine kui ka praegu

kehtiv arengukava on ka Haridus- ja Teadusministeeriumi keelevaldkonna eelarve planeerimise aluseks. Eraldi on rahastamist leidnud ka riiklikud programmid. Eesti keele arendamiseks ette nähtud tegevusi rahastatakse riigi ja kohalike omavalitsuste eelarve, ülikoolide ja teadusasutuste, riiklike programmide, mitmesuguste fondide ja sihtasutuste, grantide, sihtotstarbeliste eraldiste ning eri ametkondade eelarvete kaudu.

Piiratud aeg ei luba mul siin välja tuua kõiki vahearuandes välja toodud saavutusi ja vajakajäämisi.

Ehk nopin siiski mõned näited välja:

Saavutused

- keelekorraldustegevus pälvis avalikku huvi ning tõi oma temaatika avaliku arutelu aineks.
- ilmusid S. Vare, „Eesti keele sõnapered I–II“; I. Metsmägi, M. Sedrik, S-E. Soosaar, „Eesti etümoloogiasõnaraamat“; T-R. Viitso, V. Ernštreits, „Liivi-eesti-läti sõnaraamat
- rakendus 2-osaline eesti keele riigieksam eesti üldhariduskoolis
- muukeelses üldhariduskoolis algas eestikeelsele aineõppele ülemineku viimane etapp
- 2 aasta jooksul ilmus 20 eestikeelset kõrgkooliõpikut
- Välisülikoolides õpib eesti keelt üle 1000 üliõpilase
- Saavutus on kindlasti eesti keele sisemise rikkuse - piirkondlike erikujude – regionaalsete murrete väärtustamine: 2012. aasta rahvaloenduse andmetest ilmnes, et murdekeelt mõistab ja kasutab 131 243 inimest (s.o iga kümnes loendatu).

Vajakajäämised

- pole suudetud tagada keeletehnoloogiliseks uurimis- ja arendustööks vajalikul määral kvalifitseeritud tööjõudu; välja töötatud keeletehnoloogilistest prototüüpidest ei ole paljud jõudnud laiatarbekasutusse.
- vähene huvi eesti keele õpetaja elukutse vastu .

Õpetajakoolitus on olematu konkursiga; lõpetajatest (just Tallinnas) suur osa ei siirdu kooli: viimase kahe aasta jooksul ainult 3 TLÜs emakeele ja kirjanduse õpetaja erialal 17-st alustanud läks kooli tööle. Oleme justnagu nõiarõngis: kurdame õpetajate vähesust, eraldame kõrgkoolidele õpetajakoolituseks suure arvu kohti, mis täituvad ilmselt õppuritega, kelle jaoks emakeeleõpetaja eriala ei ole esimene valik ja kes siis saadud tasuta kõrgharidusega siirduvad hoopis muus ametis võid leiva peale teenima.

- Muukeelse hariduse põhiprobleem on vähese eesti keele oskusega õpetajate suur arv ja seda just Ida-Virumaal. Keeleinspektsiooni kontroll tegi 2011. a kindlaks 1143 (86,9%) nõuetele mittevastava keeleoskusega pedagoogi, neist enamik Ida-Virumaal. 2012. a tuvastati 1275 (84,7%) nõuetele mittevastava keeleoskusega pedagoogi.

Kuna venekeelse lapse haridusvõimaluste teema on jätkuvalt poliitilises tõmbetuules, on mul keeleteadlasena kohati piinlik kuulata ja lugeda seisukohti ja ettepanekuid, mis nende rakendumisel süvendaksid Eesti inimeste sotsiaalset kihistumist ja piiraksid noorte inimeste haridus- ja töövõimalusi.

Arengukavas sõnastatud eesmärkide saavutamiseks määratles keelenõukogu **keelevaldkonna sõlmprobleemid** ja otsustas lisaks iga kahe aasta tagant toimuvatele seiretele ja foorumitele arutada koos ekspertidega neid sõlmprobleeme oma korralistel koosolekutel. Arutelule lisaks on olnud eesmärgiks pakkuda välja ka soovitused keelevaldkonna tulemuslikuks arendamiseks. Sõlmprobleemide selekteerimine oli keelenõukogu uue koosseisu esimesi ülesandeid. Lähtusime nii probleemide aktuaalsusest kui ka riiklikust vajadusest. Kui oluline tegevus oli riigi tasandil saanud piisavat rahalist toetust ja valitses ka ühiskondlik kokkulepe ehk siis avalik arvamus sellise toetuse ja tähelepanu vajalikkusest, siis piirdus keelenõukogu tavapärase vahearuandega. Üks selliseid valdkondi on näiteks keeletehnoloogia, mille arendamise olulisus riigi ja inimeste jaoks paistis juba eelmise arengukava jooksul silma. Ometi – vaatamata sellele, et keeletehnoloogia arendamine on riigi selge prioriteet, toob keelenõukogu vahearuandes välja ka selle valdkonna tegevuste pidurdajad – spetsialistide nappuse ja selle, et teaduse saavutused ei jõua meie igapäevasesse ellu ehk siis et arendatud prototüübid ei jõua tootmisesse. Takistuseks saab nii nagu päris

mitme teise meetme puhul inimeste puudus ja keele kasutajaskonna väiksus – ka keeletehnoloogiline tööstus soovib tulud-kulud tasakaalus hoida ja väikese kasutajaskonnaga keelele laiatarbeliste rakenduste loomine on kulukas ettevõtmine.

Sõlmprobleemide seminare on nüüdseks kahe aasta jooksul toimunud viis korda. Teemad, mida arutati, olid eesti keele uurimine ja uurimistulemuste rakendamine; eesti keel hariduses: eraldi teemadena eesti keel muukeelses koolis; eestikeelses üldhariduskoolis ja kõrghariduses; viimane selles seminaride reas oli keelekorraldus.

Keelenõukogu soovis seminaridega tuua keeleküsimumused laiemal arutelu objektiks. Seetõttu saatsime enne seminari ka pressiteate ning seminaride järel ka teemakohased soovitused eelkõige Haridus- ja Teadusministeeriumi, aga ka suurematesse päeva- ja nädalalehtedesse. Meediahuvi on sõltunud teemast, näiteks eesti keel vene koolis ja eesti keel eesti üldhariduskoolis leidsid üsna mitmes väljaandes ja ERRis kajastamist. Siinkohal ongi sobilik tänada meie aktiivseid teavitusp partnereid – ERR, ajalehte Sirp ja Eesti Pävalehte. Paljud seminaride soovitused on kajastatud ka vahearuande Lisas

2. aprillil 2011 Tallinnas toimunud koosolekul arutati **eesti keele uurimise ja uurimistulemuste rakendamise** olukorda ja eesseisvaid ülesandeid.. Koosolekul jõuti seisukohale, et keskse tähtsusega on uurimis- ja rakendusülesannete senisest täpsem prioritseerimine, mida tuleks teha kõigis eesti keele uurimist toetavates meetmetes. Keelenõukogu prioritseerimisettepanekud (näiteks toetada eesti keele tervikkäsitluste koostamist) on jõudnud ka HTMi, kus neid loodetavasti arvestatakse ka riiklike programmide kokkupanekul. On rõõm tõdeda, et terminoloogiaprogramm ja eestikeelsete kõrgkooliõpikute programm on hiljuti saanud jätkuprogrammid. Riigikeelne terminiloome on ka teistes Euroopa riikides toetatud ja koordineeritud, kohati ehk isegi jõudsamalt kui Eestis. Hea näide on Soome terminipanga loomine – üldriiklik aktsioon, mis hõlmab palju vabatahtlikku abiväge – omamoodi paralleel Eesti Teeme ära kampaanial. Kõrgkooliõpikute koostamise ja kirjastamise programm on kindlasti suurepäraseks näiteks, kuidas riik panustab emakeelse kõrghariduse edendamisse. Kolmas väga oluline riiklik programm (Eesti keel ja kultuurimälu) saab loodetavasti lähinädalatel uue alguse.

Eesti keele uurimise ja uurimistulemuste rakendamise seminaril ja ka vahearuandes nägi ja näeb keelenõukogu suurt ohtu eesti keele uuringute kestlikkusele valdavalt projektipõhises rahastamises ja pädevate uurijate nappuses, mis on ühelt poolt tingitud Eesti riigi väiksusest ja lihtsalt ära seletatuna – elanike napist arvust. Teisalt hirmutab noori akadeemilise teadlaskarjääri valikul ka projektipõhise teadusmaailma töökohtade ebastabiilsus. Uurimise ja innovatsiooni ning eesti keelega seonduvad probleemid on tänase keelefoorumi tähelepanu keskmes just peale lõunat. Nii Eesti Teadusagentuuri juhataja Andres Koppeli ettekandes kui ka EKNi liikme Toomas Kiho juhitas paneeldiskussioonis.

28. mail 2012 Narvas toimunud seminaril arutati **vene kodukeelega lapse haridusvõimalusi. Eestis** on see teema olnud aastaid tähelepanu keskpunktis, meedia on olnud täis vastakaid arvamused ja seetõttu soovis keelenõukogu käia Ida-Virumaal kohapeal, kohtuda nii haridusametnike, koolijuhtide, õpetajate kui ka õpilastega. Arutelude tulemusena jõudis keelenõukogu seisukohale, et eestikeelsele aineõppele üleminekuprotsessi kaugem eesmärk peaks olema ühtse Eesti kooli kujunemine. Keelenõukogu ei pea õigeks õpilaste ja seega ka koolide keelelist eraldamist, vaid soovib haridussüsteemi arengus liikuda sellise kooli poole, mis kasvataks Eesti elanikkonna sidusust ja tagaks võrdse kohtlemise kõigile Eesti elanikele. Konkreetsetest soovitud toodsin esile vajaduse suurendada venekeelses põhikoolis eestikeelse aineõpetuse hulka ja avada eestikeelsetes gümnaasiumites vene keele ja kultuuri õppe suundi, mis pakuksid vene emakeelega õpilastele omakultuuri sügavamalt mõistmist ja edendaksid riikliku identiteedi kõrval ka rahvusliku identiteedi kasvatamist. Seoses koolivõrgu korrastamisega lähiaastatel suureneb vajadus sellise mitmekeelse gümnaasiumiastme järele, mis arendaks noorte mitmekeelsust ja tolereeriks mitmekultuurilist Eestit. Eesti keelenõukogu soovib ka koolivälise tegevuste jätkuvat toetamist, mis seaksid erineva emakeele ja kultuuritaustaga noori.

Et analüüsida olukorda ja määratleda, milliseid samme on eesmärgi saavutamiseks vaja astuda **emakeele õpetuse sisus, õpetuse korralduses, õpetajakoolituses ja õppematerjalide väljaandmises**, korraldas keelenõukogu 8. novembril 2012. a Põltsamaa Ühisgümnaasiumis seminari, kuhu olid kaasatud Haridus- ja

Teadusministeeriumi esindajad, ülikoolide õpetajakoolituse eest vastutajad, aineseltse esindavad õpetajad jt huvigrupid. Miks pälvis tähelepanu eesti keel eestikeelses koolis? Eesti keelenõukogu tõdeb, et Eesti keelekeskkond on viimase kümne aasta jooksul üleilmastumise ja tehnoloogia arengu tõttu oluliselt muutunud. Keelekasutajad on pidevalt mitme keele (eesti, inglise, vene) mõjusfääris; suurenenud on keeleline ja kultuuriline mitmekesisus ka eestikeelse kooli õpilaste seas; kirjutatud teksti lugemise osakaal on kahanenud audiovisuaalse infovahetuse kasvu tõttu; oluliselt on suurenenud kokkupuude toimetamata kirjalike tekstidega. Kõige selle tagajärjeks on õpilaste madalam eesti kirjakeele oskus ja ahtam sõnavara, eriti poiste mahajäämus funktsionaalses keelepädevuses, kõrgkoolilõpetajate (kaasa arvatud eesti filoloogia erialade lõpetanute) madalam eesti keele oskuse tase võrreldes paari aastakümne taguse ajaga.

Lihtsaim viis oleks muidugi soovitada emakeele tundide arvu suurendamist koolis, kuid keelenõukogu soovitused arvestasid asjaolu, et ainekavade maht on niigi suur ja seetõttu tuleks leida õpetuse sisu, aga ka korralduse osas võimalusi uudsete meetodite rakendamise ja ainetevahelise lõimingu kaudu, tihendades oluliselt emakeeleõpetajate ja teiste ainete õpetajate vahelist koostööd funktsionaalse keeleoskuse arendamiseks. Eesti keele õpetajaid ettevalmistavad ülikoolid peaksid analüüsima eesti keele ja kirjanduse bakalaureuse- ja magistriõppe kavade sisu, et need vastaksid õpetajaks valmistuvate üliõpilaste vajadustele. Samuti tuleks ainealases õppes järjest enam arvesse võtta eestikeelses koolis õppivaid kakskeelseid noori, mistõttu on senisest rohkem vaja käsitleda teise keele omandamisega seotud probleeme ka eesti keele kui emakeele õpetuse kontekstis.

Meie laste ja lastelaste emakeeleline areng ei saa aga olla ainult institutsionaalseks vastutuseks. Keelenõukogu tõstatab vajaduse rääkida enam perekonna keeleõppest, väikelapse eneseväljendusvõimaluste arendamisest erinevate keeleliste tegevuste kaudu. Teema on tihedalt seotud ka keeletehnoloogiaga – juba aastane laps teab, kuidas nutitelefoni kätte saada. Ideed, mis vajaksid arendust, oleks näiteks väikelastele mõeldud eestikeelne veebikeskkond (väikelaste portaalid jms). Suur tarve

sellise keskkonna järele valitseb ka välismaal. Kas me soovime siduda eesti lapsi eesti keeleruumiga või laseme neist lihtsalt lahti?

Emakeele säilitamine välismaal on kindlasti teema, mis peaks pälvima oluliselt suuremat tähelepanu kui seni. Seireperioodil on Eestist siirdunud välismaale rohkem inimesi, kui neid on siia tagasi tulnud (2011–2012 lahkus 17 085 ning saabus 8125 inimest). Suurenenud on ka ajutiselt välismaal töötav-õppiv eestlaskond, mis viitab üha aktuaalsemale vajadusele (osalise) eestikeelse hariduse järele välismaal. Aastatega on juba välja kujunenud hulk konkreetseid püsivategevusi, mis on suunatud väliseestlaste keeleoskuse säilitamisele ja arendamisele. Eestikeelset kooliõpet saavate laste hulk välismaal kasvab iga aastaga.

Tänast keelefoorumit läbivaks teemaks on **eesti keel teaduses ja innovatsioonis**. Eesti keele arengukava käsitleb seda teemat ühe olulise valdkonnana, eesmärgiks säilitada eesti keele tugev positsioon kõrghariduse ja teaduse keelena, mis toetab teadmispõhise ühiskonna sidusust ning eestikeelse hariduse väärtustamist ja jätkusuutlikkust. Keelenõukogu arutas **kõrghariduse** keele probleeme 21. veebruaril 2013 Tartu Ülikoolis toimunud seminaril, kuulus ekspertide ettekandeid ning viis läbi ümarlauaarutelu, milles osalesid ka kõrgkoolide, Rektorite Nõukogu, Haridus- ja Teadusministeeriumi, Eesti Üliõpilaskondade Liidu, akadeemilise üldsuse ja ajakirjanduse esindajad.

Eesti keele- ja kultuuriruumi kestlikkuse oluline tagatis on eestikeelse kõrghariduse olemasolu; samas eeldab tänapäevane rahvusvahelisel tasemel kõrgharidus inglise keele ulatuslikku kasutamist niihästi teadus- kui ka õppetöös. Need kaks tingimust suunavad meid otsima eri õppe- ja teaduskeelte kasutamises tasakaalu ja sünergiat, mis tagaks Eestis nii parima tasemega kõrghariduse kui ka eesti keele jätkuva funktsionaalsuse kõigil haridusastmel.

Keelenõukogu on seisukohal, et selline tasakaal on võimalik, kui tagada eestikeelne õpe bakalaureuseõppes igal õppekaval ja magistriõppes igal õppesuunal. Selleks tuleb otsustada, mida eestikeelse bakalaureuseõppe säilitamine tegelikkuses tähendab (eesti- ja muukeelse õppe osakaal bakalaureuseõppe õppekavades, muukeelsete bakalaureusekavade võimalikkus jms küsimused).

Rahvusvahelisele kogemusele tuginedes tõdeb keelenõukogu, et väga suur osa teadustööst ja doktoritöödest kirjutatakse inglise keeles, seejuures paljudel aladel kõik tööd. Samas on teadusalade eestikeelseks funktsioneerimiseks üldhariduses ja bakalaureuseõppes vaja, et eesti keeles oleks olemas ala nüüdisaegne terminoloogia, samuti teadustulemuste ülevaated. Seetõttu leiab keelenõukogu, et kõigis teaduse ja kõrghariduse valdkondades tuleb igati toetada valdkonna arengu ja saavutatud teadustulemuste tutvustamist eesti keeles, arendades sihipäraselt eestikeelset teadusterminoloogiat; tagades, et võõrkeelsete doktoritööde eestikeelne kokkuvõte oleks vastava valdkonna teadusartikli mahus; tagades kõrgkooliõpikute tasuta kättesaadavust digitaalsel kujul.

Ühtlasi on vaja luua tingimused, mis motiveeriksid teadlasi senisest intensiivsemalt populariseerima oma valdkonna teadustulemusi eesti keeles.

Keelenõukogu peab kindlasti vajalikuks toetada mitmekeelsust kõrgkoolides, tugevdades oluliselt keelelisi tugitegevusi: nt võõrkeelse teabe olemasolu ja eesti keele õpet välisõppejõudude ja –üliõpilaste sujuvamaks lõimimiseks eesti kõrgharidus- ja elukeskkonda; teisalt kindlasti ka erialase inglise või muu keele õpet eesti üliõpilastele, õppejõududele ja tugistruktuuri töötajatele.

Eesti keelenõukogu arutas 29. aprillil 2013 oma avalikul seminaril **keelekorralduse**, sh terminoloogia ja nimekorralduse küsimusi. Kuigi paljudes valdkondades on edukalt tegutsevad terminoloogiakomisjonid, on liiga palju selliseid valdkondi, mille kasutajad ei ole huvi terminoloogia arendamise vastu väljendanud. Keelenõukogu arvates oleks vaja suurendada avalikkuse tähelepanu ja toetust sellele tööle ning pakkuda lihtsaid ja kergesti kättesaadavaid vahendeid terminitööks. Üks võimalus on terminoloogiaarendus siduda vabatahtliku tööga üldkättesaadavate Vikipeedia-laadsete veebikeskkondade arendamisel.

Arvestades infotehnoloogia järjest kasvavat mõju, tuleks oluliselt suurendada sõnaraamatute, keelekäsiraamatute ja keelenõu kättesaadavust interneti vahendusel. Selleks tuleb kindlasti toetada loomisel oleva e-keelenõu keskkonna arendamist, mis ühendaks paljusid sõnaraamatuid, sh õigekeelsus- ja seletussõnaraamatut, ja keelenõu

allikaid ning millele oleks kerge ligipääs niihästi veebiotsingu kui ka sotsiaalmeedia kaudu.

Keelenõukogu tegi vahearuanandes ka **5 ettepanekut, mis ületavad üksikmeetmete piire**. Nende ettepanekute põhjus on Eesti väiksus – ressursside puudus, st puudus on nii rahast kui inimestest. Kui puudus on nii rahast kui ka inimestest, on hädavajalik läbi mõelda, kuidas seda piiratud ressursi kõige tulemuslikumalt kasutada. Prioritiseerimine on vajalik nii riigis kui ühiskonnas – kas eesti keel on oluline arendusvaldkond ja kuulub riigi prioriteetide hulka? Kas ühiskond aktsepteerib seda, et meie kõigi ühine ressurss on suunatud ka keelevaldkonna arendamisele? Prioritiseerimine on aga vajalik ka keelevaldkonna sees – kui ressursi napib, kuhu see siis esmajoonel suunata?

- 1) loobuda kõnetehnoloogia-alase arendustöö dubleerimisest (Eesti Keele Instituudis ja Tallinna Tehnikaülikooli Küberneetika Instituudis) ning koondada vastav tegevus TTÜ Küberneetika Instituuti,
- 2) kaaluda tõsiselt Eesti Keele Instituudi toomist Tallinnast Tartusse,

Keelevaldkonna eripäraks on kõikide allvaldkondade – ja vastavate meetmete – ning neid arendavate institutsioonide tihe seos ja jagatud vastutus. Jagatud vastutuse eelduseks on ühised eesmärgid ja motivatsioon nende eesmärkide poole liikuda. Jagatud vastutus võib aga kaasa tuua ka vastutuse hajumise eri osapoolte vahel. Kui kõik vastutavad, kes siis tegelikult vastutab? Keelenõukogu ülesanne on keelealaste arengukavade jälgimine ja analüüs. Kas keelevaldkonna pidev seire on keeleosakonna ülesanne või peaks selleks olema arengukava rakendusüksus? Sellest küsimusest ajendatuna ka ettepanek

- 3) nimetada EKA elluviimise koordineerimiseks (sh rakendusplaani konkretiseerimiseks ja põhitäitjate vastutuse määramiseks) ja selle pideva seire tagamiseks rakendusüksus.

Sellele lisaks soovib keelenõukogu

- 4) kaaluda EKA järgmisel seireperioodil kehtivate indikaatorite muutmist ning teha vajadusel muudatusettepanekud,
- 5) tellida EKA kehtimise lõpus selle täitmise ning mõju hindamiseks sõltumatu uuring.

Lõpetuseks

Foorum (Eesti keele seletav sõnaraamat):

1. Vana-Rooma linnades turuplats, kohtu- ja koosolekuväljak.
2. Rohkearvuline esindajate kokkutulek, sõnavõttude ning diskussioonide paik, esinduskogu.
3. Jututuba (internetis)

Keelenõukogu esimehena loodan väga, et tänane rohkearvuline esindajate kokkutulek ei jääks ainult jututoaks peenes hotellis, vaid me kõik saaksime siit kaasa nii mõtlemiskui tegudele õhutamise ainet.